Izbori mogu osnažiti građane u zahtjevima za reforme

Vrijedi izgovorena riječ.

Obraćanje visokog predstavnika Valentina Inzka
na konferenciji o etici mira i rata
Maribor, Slovenija

Dame i gospodo,

Na početku želim zahvaliti organizatorima što su me pozvali da sudjelujem u ovoj diskusiji. Želio sam vam se pridružiti, jer smatram da analiza koju nude sudionici ove konferencije može pružiti vrijedan uvid u praktično vođenje politike.

Etička dimenzija vođenja politike često je gurnuta u drugi plan zbog navodno nepromjenjivih imperativa političkog realizma. Po mom mišljenju, to je, dugoročno gledano, skoro uvijek osuđeno na neuspjeh.

Sukobi koji danas predstavljaju prijetnju svjetskom miru – u Ukrajini, na Bliskom istoku, u Africi – u mnogim slučajevima možda su upravo posljedice etičkih kompromisa napravljenih u prošlosti zbog nečega što se činilo kao čvrst politički razlog.

Ne kažem da u politici ne trebaju postojati kompromisi. Kažem da kompromisi ne trebaju podrazumijevati dizanje ruku od etičkih vrijednosti. Možda je ono što nam treba kompromis utemeljen na “hladnokrvnoj” etici.

Baš kao što se etika rata temelji na pitanju da li se sukob može gledati kao pravedan, tako se etika mira temelji na pravdi.

Svima nam je poznata izreka – pobrini se za pravdu i mir će sam doći.

To ne pokriva mirotvorstvo u potpunosti, ali govori o onoj temeljnoj istini, da je jedini trajni mir pravedan mir.

* * *

Tijekom posljednja dva desetljeća, mir se u Bosni i Hercegovini provodio u tri duge faze.

Neposredni poslijeratni period bio je period žurne humanitarne pomoći u zemlji u kojoj je, tijekom tri i pol godine rata, oko 100.000 ljudi izgubilo živote, a dva milijuna ljudi raseljeno.

Do 2000. godine veći dio materijalnih šteta je saniran. To je omogućilo pokretanje ozbiljnog i kontinuiranog rada na izgradnji tržišnoga gospodarstva i učinkovite poslijeratne političke i administrativne strukture.

I ta strategija je funkcionirala.

Nekoliko godina Bosna i Hercegovina je imala najbrži gospodarstveni rast od svih zemalja jugoistočne Europe. Istovremeno, postojali su realni izgledi da se uđe u konstruktivniju i produktivniju političku paradigmu.

Zbog toga je međunarodna zajednica otpočela proces povlačenja iz svakodnevnog interveniranja u političkom životu ove zemlje. Nažalost, odgovor dobrog dijela domaćeg političkog establišmenta na ovo bila je utrka za položaj i beneficije, i povratak na istu onu retoriku i stavove koji su prethodili i kasnije pratili sukob.

Nema nikakve sumnje da najveći dio tereta u osiguranju mirne i prosperitetne budućnosti Bosne i Hercegovine leži na narodu Bosne i Hercegovine i liderima koje biraju. Zbog toga će provođenje i rezultati općih izbora u listopadu ove godine biti tako važni.

Radi se o tome da je međunarodna zajednica uložila značajne materijalne i političke resurse u napore na reintegraciji zemlje i njenih naroda nakon završetka užasnog rata

1992.-1995. godine, koji je odnio ogroman broj života, a donio toliko mnogo patnje.

Također se radi o tome, rekao bih, da međunarodna zajednica još uvijek ima moralnu obvezu da osigura da se ova zemlja nađe trajno na putu održivog mira i prosperiteta. To znači slanje jasne i jedinstvene poruke da podržavamo one koji izaberu put reforme, a ne podržavamo one koji traže političku i ekonomsku korist provodeći politiku podjela.

Sadašnji politički establišment je ukorijenjen još od Daytona. On se uglavnom sastoji od ljudi koji definiraju svoje i tuđe izborne jedinice u okvirima zajedničkih kulturoloških, jezičkih i vjerskih karakteristika.

To je pristup koji je međunarodna zajednica potvrdila u Daytonu. To je pristup koji odražava previše kompleksan i previše neučinkovit sustav vlasti. On je, neki će reći, posljedica fundamentalnog kompromisa koji je stavio interese zajednice iznad zahtjeva individualnih građana.

* * *

Pored toga, postignuća u okviru poslijeratnog oporavka Bosne i Hercegovine bila su značajna. Međutim, ona su daleko od završenih, i danas se njihov učinak poništava djelovanjem nacionalističke manjine koja ne vidi nikakav etički kompromis u Daytonskom sporazumu izuzev činjenice da, prema njihovom mišljenju, on nije otišao dovoljno daleko u povrđivanju primata zajednice u odnosu na individualnoga građanina.

Vidjeli smo da su građani BiH odgovorili na sve veću materijalnu i političku krizu u zemlji hrabrošću, dignitetom i izuzetnom energijom. Više od godinu dana, putem građanskih prosvjeda, plenuma i izravnim i neovisnim novinarstvom, građansko društvo se bavi eklatantnim podbačajem – kako u kompetentnosti tako i u etici – političkog života u Bosni i Hercegovini.

Jasno je da politički establišment u Bosni i Hercegovini u nekoliko zadnjih godina nije uspio osigurati napredak za svoju zemlju. S općim izborima u listopadu, narod ove zemlje ima priliku da to promijeni.

Bosnu i Hercegovinu ne čini šačica političkih lidera. Nju čine četiri milijuna dobro obrazovanih i trenutno veoma ljutitih građana. Sa tih četiri milijuna građana mora se razgovarati na ozbiljan i sadržajan način. Izbori će biti dio tih razgovora, ali i nakon izbora treba stalno razgovarati sa tim građanima.

Za početak, to bi moglo pomoći da se dugotrajni politički zastoj i neaktivnost, koji su uslijedili nakon prethodnih općih izbora, ovaj put ne ponove.

Međunarodna zajednica također mora razmotriti razmjere vlastite ambicije – želimo li dovoljno za Bosnu i Hercegovinu?

Ukoliko istinski vjerujemo da ova zemlja može biti prosperitetna, suverena i sigurna tržišna demokracija – a ja u to u potpunosti vjerujem – onda ne možemo stajati po strani dok sebična manjina blokira potrebne reforme, a građani moraju izaći na ulice u znak prosvjeda.

Građani Bosne i Hercegovine zahtijevaju pravdu. Do sada je politički establišment odolijevao njihovim zahtjevima.

Suočeni sa zahtjevima građana za provođenjem reformi i opiranjem establišmenta bilo kakvim promjenama, zašto ne bismo stali na stranu reformi?

Bosna i Hercegovina je primjer koliko daleko zemlja može stići kada se udruže dobra volja građana i konstruktivan angažman međunarodne zajednice. Bosna i Hercegovina je također primjer kako manjina, čiji je sebični interes u suprotnosti s općim dobrom, može ugrožavati ove pozitivne rezultate.

Nadam se da će se mudrost i ogorčenje građana BiH odraziti i prilikom glasovanja u listopadu. Time bi se počelo s vraćanjem

etičke ravnoteže sustavu koji može biti uspješan ukoliko se riješe anomalije koje su prihvaćene na početku njegovog uvođenja.

Hvala.